

Конструкції з мішаною підрядністю становлять 9 % від загальної кількості багатокомпонентних речень.

Багатокомпонентні складнопідрядні речення з однорідною супідрядністю – це такі конструкції, у яких однакові підрядні частини пояснюють одну й ту ж головну частину загалом (у реченнях розчленованої структури) чи опорне слово (у реченнях нерозчленованої структури).

Підрядні частини в реченнях з однорідною супідрядністю приєднуються до головної за допомогою однакових засобів зв'язку.

Цей вид речень не був зафіксований у досліджуваному тексті. Можливо, це спричинено тим фактом, що подібні конструкції у мові творів, маючи одні й ті ж засоби зв'язку і однакове пояснення предикативними частинами опорного слова чи головної частини загалом, належно не відтворюють емоції, почуття, внутрішній стан дійових осіб тощо.

Загалом Макс Кідрук у своєму творі використав багатокомпонентні складнопідрядні речення в достатній кількості. Основна функція такого типу речень у романі – змалювати та краще представити події, а також детальніше описати дії головних персонажів у різних життєвих ситуаціях.

Серед багатокомпонентних складнопідрядних речень у романі переважають речення з послідовною підрядністю (78%), значно менше речень зафіксовано з неоднорідною супідрядністю (13%); найменше багатокомпонентних речень виявлено з мішаною підрядністю (9%).

Список літератури

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. 365 с.
2. Доленко М. Т., Дацюк І. І., Кващук А. Г. Сучасна українська мова. Київ : Вища шк., 1987. 352 с.
3. Кідрук М. Не озирайся і мовчи: роман. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 512 с.
4. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. 2-ге вид., доп. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 408 с.

УДК 811.161.2'373.7:821.161.2-3'06

Олена Штонь,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
shtonolena@gmail.com

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ СТИЛІЗАЦІЇ РОЗМОВНОСТІ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ

У науковій розвідці висвітлено зміст поняття «стилізація розмовності» у сучасній лінгвостилістиці, окреслено основні засоби стилізації розмовності й схарактеризовано розмовні фразеологізми. Описано стилістичні особливості двох груп фразеологічних одиниць, що активно функціонують у сучасній українській прозі.

Ключові слова: стилізація розмовності, сучасна проза, фразеологізм, позитивна оцінка, негативна оцінка.

Проза є показником сформованості мови певного періоду. Такі її особливості, як масштабність, розлогість, розкутість фрази є відображенням суті суспільного буття конкретного часового вияву та ментальності народу.

Мова сучасної української художньої прози, як зазначають дослідники, різновимірна: патетична, висока, поетизована і в той же час низька, позначена протистоянням цензурі, свідомим уведенням у художній текст жаргонізмів, суржику, навіть вульгаризмів. Для досягнення стилістичного ефекту письменники вдаються до свідомого насичення тексту ознаками розмовного стилю, тобто до стилізації розмовності.

Стилізацію розмовності у своєму дисертаційному дослідженні «Засоби стилізації розмовності в прозі Михайла Стельмаха» Т. Ткаченко визначає як свідоме переймання митцем характерних ознак розмовного стилю, яке полягає в увиразненні різнорівневих засобів живої народної мови та їх естетичній модифікації з метою досягнення в художній мові необхідних авторові стилістичних ефектів. Метою такого стилістичного прийому є відтворення в художньому тексті часового й локального колоритів, соціального типу зображуваного середовища, характерних особливостей мовлення персонажів. До основних засобів стилізації розмовності Т. Ткаченко відносить: 1) розмовно марковані слова (нейтральні і стилістично знижені), емоційно-експресивні, оцінні; 2) розмовні значення полісемічних слів; 3) діалектизми; 4) просторічні слова (деформовані, позанормативні; вульгаризми; елементи

суржикового мовлення; інвективи); 5) фразеологізми розмовного походження [6, с. 7].

Експресивізація художньої оповіді у сучасній українській прозі досягається завдяки вживанню як у мові персонажів, так і в мові автора розмовних фразеологізмів. Звичайно, найбільш активно стійкі сполучення слів функціонують у мові персонажів для відтворення колориту живого усного спілкування. За своїм стилістичним потенціалом вони репрезентують такі дві групи: а) фразеологізми, які у своєму лексичному значенні мають позитивне чи негативне емоційне забарвлення; б) фразеологізми, що виражають емоції жарту, пестливості, зневаги, презирства, іронії, вульгарності, лайливості.

Фразеологічні одиниці другої групи трапляються у сучасній прозі частіше. Використання стилістично знижених фразем відтворює невимушене, природне зображення об'єктивної, хоч і не завжди привабливої реальності, як-от: «– У твого Луня **дві ліві руки**, – погодилась Цицалюк» [5, с. 32]; «Першим його власником був Дмитро Орлов – дуже **слизький тип**» [4, с. 174]; «...я таких, как ты, кормлю, а ты тут мне **мозги пудриш**» [5, с. 115]. Розмовні фразеологізми цієї групи відрізняються багатством емоційно-експресивних барв. Залежно від мети та контексту автор їх використовує для передачі емоції легкого жарту («Маленький, **сухенький, як хруц**, а коли бере диригентську паличку, стає демоном» [4, с. 114]; «– Мабуть, ви якесь дуже **велике цабе**, якщо з вами говорять у таку штучку, в яку говорять по телевізору? – запитав він, і в його очах загорілася цікавість... [3, с. 219]; «Був командир відділення, із найяскравіших спогадів – те, як донських козачків **ганяв** своїм АГСом, **як зайців**» [2, с.17]) або ж для створення іронічного забарвлення, передачі зневаги, презирства («– Гнида, – **цвиркає крізь зуби** Володька. – Давай йому солому спалимо!» [2, с.133]; «Га, то ти мені будеш вказувати, що розповідати?! – обурено вигукнув старий. – **Щоб у тебе язик відсох!**» [4, с. 144]).

Фраземи із позитивним забарвленням письменники вводять у художню оповідь із метою розкриття внутрішнього світу героїв, відтворюючи

особливості їх вдачі, мовлення, надаючи їм схвальної оцінки, як наприклад: «... ходив згорблений від радикуліту, але **мав ясну голову і завжди посміхався**» [3, с. 326]; «**Сподіваюсь, у мене легка рука, – схилив голову Кондратюк**» [4, с. 208]; «**Весела, мрійлива, романтична натура і водночас дуже бойова, яка по гостре слово до батька не бігає**» [2, с.12].

Отже, у сучасній українській прозі яскравим засобом стилізації розмовності є фразеологізми, за допомогою яких письменники відтворюють усномовну стихію повсякденного спілкування, передаючи особливості мовлення, характер персонажа, зображуючи його зовнішній вигляд, внутрішній стан, що завжди супроводжується позитивною чи негативною оцінкою.

Список літератури

1. Вільчинський О. К. Криївка. Харків: Фоліо, 2011. 219 с.
2. Вільчинський О. К. У степу під Авдіївкою. Харків: Фоліо, 2018. 187 с.
3. Даниленко В. Грози над Туровцем: родинні хроніки. Львів: Піраміда, 2014. 370 с.
4. Даниленко В. Кохання в стилі бароко. Львів: Піраміда, 2011. 254 с.
5. Даниленко В. Тіні в маєтку Тарновських: повісті. Львів: Піраміда, 2012. 180 с.
6. Ткаченко Т. В. Засоби стилізації розмовності в прозі Михайла Стельмаха: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01 Київ, 2006. 20 с.

УДК 811.111:811.161.2-115]:355.4(470:477)''2022/

Ірина Шуляк,
кандидат філологічних новин,
викладач кафедри англійської філології
та методики навчання англійської мови
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
i.m.shuliak@gmail.com

**АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІ МОВНІ КОНТАКТИ У СУЧАСНІЙ
НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ ПІД ЧАС ВІЙНИ**